

**НОВИНЕ КОЈЕ ПРОПИСУЈЕ
ЗАКОН О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА
О СРЕДЊЕМ ОБРАЗОВАЊУ И ВАСПИТАЊУ
("Службени гласник РС ", број 101/2017 од 10.11.2017. године)**

Закон о изменама и допунама Закона о средњем образовању и васпитању ("Сл. гласник РС", број 101/2017, даље: **Закон о изменама и допунама**), усвојила је Народна скупштина Републике Србије, 08.11.2017. године, а ступио је на снагу 18. новембра 2017. године.

Разлози за доношење Закона о изменама и допунама

Доношењем новог Закона о основама система образовања и васпитања ("Службени гласник РС", број 88/2017, даље: **ЗОСОВ**), који прописује бројна нова решења у систему образовања и васпитања, створене су обавезе да се посебним законом уреди делатност средњег образовања и васпитања, односно да се ближе прецизирају решења која се односе на средњу школу и овај ниво образовања.

Такође се, током четворогодишње примене Закона о средњем образовању и васпитању ("Сл. гласник РС", број 55/2013, даље: **Закон**) указала потреба да се ближе и детаљније уреди остваривање образовно-васпитног рада, оцењивање ученика, планирање броја места за упис ученика у средњу школу по подручјима рада и образовним профилима, да се уведе нови модел реализације наставе у систему средњег стручног образовања и васпитања-дуално образовање.

Циљеви и општи исходи средњег образовања и васпитања

Измене прописане чл. 2. Закона о изменама и допунама односе се на опште исходе образовања и васпитања, који се сада обезбеђују у оквиру средњег образовања и васпитања.

Значајне новине су и увођење у систем средњег образовања и васпитања „међупредметних компетенције за крај средњег образовања (компетенције за целоживотно учење, комуникације, рад с подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња, одговорно учешће у демократском друштву, одговоран однос према здрављу, одговоран однос према околини, естетичка компетенција, предузимљивост, оријентација ка предузетништву), које се заснивају на кључним компетенцијама и чије исходе је потребно остварити на основном нивоу на крају средњег образовања (чл. 2а Закона о изменама и допунама).

Према одредбама чл. 3. Закона о изменама и допунама школе за образовање одраслих више нису, у смислу Закона, школе у којима се обавља делатност средњег образовања и васпитања.

Употреба језика

Новим одредбама чл. 4. Закона о изменама и допунама прописује се да је сада, учење српског језика за ученике који образовање стичу на језику националне мањине, на страном језику или двојезично, обавезно.

План и програм наставе и учења

Чланом 5. Закона о изменама и допунама уноси се новина, односно некадашњи назив „Наставни план и програм“ замењује се називом „План и програм наставе и

учења” и нове одредбе којима се урађује да, план и програм наставе и учења трогодишњег средњег стручног образовања садржи 30% општег и најмање 65% стручног образовања, а план и програм наставе и учења четворогодишњег стручног и уметничког образовања садржи 40% општег и најмање 55% стручног, односно уметничког образовања. У плану и програму наставе и учења, који обухвата изборне програме по нивоима и врстама образовања, кључне компетенције и опште међупредметне компетенције се остварују у свим деловима програма наставе и учења.

Развојни план школе

Новине које су везане за развојни план школе односе се на његову садржину, која се проширује одредбама да садржи мере унапређивања сарадње са послодавцима у сектору коме припадају образовни профили средње стручне школе (чл. 7. Закона о изменама и допунама).

Школски програм

Према новим одредбама Школски програм се доноси на основу плана и програма наставе и учења, односно програма одређених облика стручног образовања, а узимајући у обзир развојни план школе (чл. 8. Закона о изменама и допунама).

Национални савет националне мањине даје мишљење на школски и васпитни програм установа за које је утврђено да су од посебног значаја за националне мањине.

Садржина школског програма

Мења се садржина школског програма, који поред већ постојећег сарджаја, садржи и:

- обавезне предмете, изборне програме и модуле по образовним профилима и разредима;
- начин остваривања принципа, циљева и исхода образовања и стандарда постигнућа, начин и поступак остваривања прописаних планова и програма наставе и учења, програма других облика стручног образовања и врсте активности у образовно-васпитном раду;
- програме заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програме превенције других облика различитог понашања и програм заштите од дискриминације;
- смернице за прилагођавање и пружање додатне подршке (чл. 9. Закона о изменама и допунама).

Додатна подршка у образовању и васпитању

Измене које се односе на потребу за додатном подршком у образовању, уређују, да ученик и одрасли коме је због сметњи у развоју и инвалидитета, специфичних тешкоћа у учењу, социјалне ускраћености, ризика од раног напуштања школовања и других разлога потребна додатна подршка у образовању и васпитању, треба да испуњава и здравствене услове који одговарају захтевима занимања (чл.10. Закона о изменама и допунама).

Програм културних активности школе

Новина је да Програм културних активности школе обухвата, поред раније прописаних активности и заједничке културне активности са релевантним појединцима, установама и организацијама, а не као до сада, само са институцијама и организацијама у локалној самоуправи (чл. 11. Закона о изменама и допунама)

Програм слободних активности

Одредбама Закона о изменама и допунама чл. 12. дефинисано је, да је школа дужна да реализује слободне активности, које се спроводе кроз рад у секцијама и ваннаставним активностима, а ради јачања образовно-васпитне делатности школе, подстицања индивидуалних склоности и интересовања и правилног коришћења слободног времена.

Програм сарадње са породицом

Програм сарадње са породицом, према новим одредбама, обухвата и сарадњу са општинским саветом родитеља, што је уследило као последица прилагођавања одредаба Закона са ЗОСОВ-им који уводи општински савет родитеља као нови институт (чл. 15. Закона о изменама и допунама).

Програм екскурзија

Новим одредбама Закона о изменама и допунама чл. 16. уређује се да „Програм излета и екскурзија “мења назив у „програм екскурзија”, којим се прописује да школа планира извођење екскурзија на начин и под условима утврђеним планом и програмом наставе и учења. Програм екскурзија саставни је део школског програма и годишњег плана рада школе и приликом извођења екскурзије нарочито се мора водити рачуна о свим видовима заштите и безбедности ученика.

Програм студијске посете

Програм студијске посете је нови вид активности наставника, која се састоји у томе да наставник може, у току школске године, део наставе да проведе у одговарајућој средњој школи у иностранству, а на основу међународног уговора о размени и мобилности (чл. 17. Закона о изменама и допунама).

Модел установе

Модел центра, према новим законским одредбама, постаје модел установе, чији статус може да стекне установа која остварује изузетне резултате у образовном и васпитном раду, нарочито доприноси унапређивању образовне и васпитне праксе у складу са општим принципима и циљевима образовања и васпитања, на основу одлуке коју доноси министар. Ближе услове за стицање статуса модел установе и престанка важења статуса, прописује министар (чл. 18. Закона о изменама и допунама).

Образовно-васпитни рад

Измене везане за образовно-васпитни рад односе се на његово дефинисање, да он обухвата наставне и ваннаставне активности школе којима се остварује школски програм и постижу прописани циљеви, исходи, стандарди постигнућа и компетенције, у складу са ЗОСОВ-им и Законом (чл. 19. Закона о изменама и допунама).

Облици образовно-васпитног рада

Када су у питању измене везане за облике образовно-васпитног рада додају се одредбе којима се прописује да ученик обавезно бира са листе изборних програма верску наставу или грађанско васпитање (чл. 20. Закона о изменама и допунама).

Дуално образовање

Као последица доношења Закона о дуалном образовању („Службени гласник РС“, број 101/2017) одредбама чл. 21. Закона о изменама и допунама уводи се нови вид средњег образовања „дуално образовање“, које се дефинише као модел реализације у систему средњег стручног образовања и васпитања у коме се кроз теоријску наставу и вежбе у школи и учење кроз рад код послодавца, стичу, усавршавају и изграђују знања, вештине, способности и ставови у складу са стандардом квалификације и планом и програмом наставе и учења.

У конкурс за упис ученика у средњу школу Министарство информисало ученике и родитеље о школама и образовним профилима у којима се остварују образовање по дуалном моделу.

Настава на даљину

Према новим одредбама Закона о изменама и допунама настава на даљину остварује се на образложени захтев родитеља, односно другог законског заступника, за сваку школску годину, о чему школа одлучује на основу кадровских, просторних и материјално-техничких услова потребних за овај вид образовања и васпитања.

Школа подноси захтев Министарству за добијање сагласности за организовање наставе на даљину, а министар доноси решење којим се даје сагласност за њено организовање. Ближе кадровске и материјално-техничке услове за остваривање наставе на даљину, начин осигурања квалитета и вредновања постигнућа, начин евидентирања наставе на даљину, критеријуми на основу којих се ученику даје сагласност за похађање наставе на даљину, као и друга питања везана за остваривање наставе на даљину, прописује министар (чл. 22. Закона о изменама и допунама).

Време које ученик проводи у школи

Законом о изменама и допунама уводи се нови појам „време које ученик проведе у школи“, уместо појма „број и трајање часова“ (чл. 23.).

Под појмом „време које ученик проводи у школи“, које је изражено у сатима, обухваћени су часови обавезних предмета и изборних програма активности.

У гимназији ученик може да има до 27 сати обавезних предмета и изборних програма наставе недељно, у стручној и уметничкој школи до 28 сати, осим у школи која остварује програме балетског образовања, где ученик може да има до 34 сата, а када је ученик припадник националне мањине и стиче образовање на језику националне мањине, односно двојезично или на српском језику, има до два сата наставе недељно више. У наведене сате не урачунава се трајање допунске и додатне наставе и час одељенског старешине.

Ученик може да има до три часа изборних активности недељно.

Час теоријске наставе и вежби траје 45 минута, а практичне наставе 60 минута, а у школи за ученике са сметњама у развоју може се прописати краће трајање часа.

Настава може да буде организована у блоковима.

Практична настава и професионална пракса

Према новим одредбама Закона о изменама и допунама дефинише се, да се уговором о практичној настави уређују само услови за остваривање практичне наставе и професионалне праксе, а не и време и начин њеног остваривања, као до сада (чл. 25. Закона о изменама и допунама).

Ученичка задруга

Значајна новина је да је школи дата могућност, да кроз рад ученичке задруге, која се се уписују у регистар задруга, пружа услуге и продаје производе настале као резултат рада у ученичкој задрузи, продаје уџбенике, прибор и опрему која је потребна за остваривање образовно-васпитног рада, а да средства стечена радом ученичке задруге користи за проширење материјалне основе рада ученичке задруге, екскурзије, исхрану ученика, награде члановима ученичке задруге и унапређивање образовно-васпитног рада у школи и у друге сврхе, а у складу са актима којима се уређује рад ученичке задруге. Министар ближе уређује садржину оснивачког акта, стицање и престанак статуса задругара, управљање и начин рада ученичке задруге (чл. 26.).

Одлучивање о броју ученика за упис

У попступку одлучивања о броју ученика за упис, новине су да школа, чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе, преко школских управа, предлаже Министарству број и структуру уписа ученика по подручјима рада и образовним профилима за наредну школску годину.

Школа, приликом одређивања броја ученика за упис, сарађује са представницима организације надлежне за послове запошљавања према седишту локалне самоуправе, послодавцима и члановима надлежних органа за запошљавање у јединици локалне самоуправе, водећи, при том, рачуна о потребама привреде и могућностима даљег школовања будућих ученика.

Надлежни орган за запошљавање у јединици локалне самоуправе у сарадњи са школском управом, послодавцима и другим заинтересованим странама, учествује у изради општинског, односно градског предлога плана уписа ученика у све средње школе са своје територије (чл. 29. Закона о изменама и допунама).

Упис кандидата по посебним условима

Новина у Закону о изменама и допунама су одредбе о упис кандидата по посебним условима, одно даје се могућност појединим лицим или групи лица да се упишу у средњу школу под повољнијим условима ради постизања пуне равноправности у стицању образовања (чл. 31. Закона о изменама и допунама).

Редослед кандидата за упис у школу и пријемни испит

Када су у питању одредбе којима се уређује редослед кандидата за упис у школу, новина је да се ученик, који је завршио последња два разреда на страном језику у иностранству или страном школи, може уписати у школу у којој се остварује део наставе на истом језику, без полагања пријемног испита, уколико је број ученика у одељењу мањи од тридесет, а уколико овај кандидат конкурише за упис у друге школе полаже пријемни испит (чл. 32.).

Редован и ванредан ученик

Поред одредби Закона којима се прописује да је редован ученик првог разреда школе уписано лице млађе од 17 година, а ванредан ученик првог разреда школе уписано лице старије је од 17 година, одредбама члана 34. Закона о изменама и допунама даје се нова могућност, да изузетно, лице старије од 17 година, ако је претходне школске године завршило основну школу у трајању од осам година, може у наредној школској години да се упише у средњу школу у својству редовног ученика.

Стицање својства ученика

Одредбама Закона о изменама и допунама чл. 35. стицање својства ученика уређено је на другачијни начин:

-редован, односно ванредан ученик који је стекао то својство уписом у школу, има право да се упише у одговарајући разред најкасније до 31. августа, осим ако је започет поступак по захтеву за заштиту права ученика или васпитно-дисциплински поступак;

- ванредни ученик, који је стекао то својство уписом у школу, има право да се упише у одговарајући разред у току школске године и не може завршити започети разред у року краћем од годину дана.

Обавезе ученика

Обавезе редовног ученика допуњују се новом обавезом, која практично представља обавезу за родитеља, односно другог законског заступника ученика, да у року од осам дана од дана изостанка са наставе ученика достави лекарско оправдање или други релевантни документ о оправданости изостанка (чл. 36.)

Оцењивање, успех ученика и оцена

Одредбама Закона о изменама и допунама (чл. 37-41.) прописане су новине које се односе на оцењивање и успех ученика.

Новина је:

- оцењивањем у школи процењује се оствареност прописаних исхода и стандарда постигнућа, а за ученике са сметњама у развоју – измењених циљева и исхода у савладавању индивидуалног образовног плана;

-праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем, које је детаљно дефинисано;

- ученик се оцењује најмање четири пута у полугодишту (раније три пута), а уколико је недељни фонд наставног предмета један час, ученик се оцењује најмање два пута у полугодишту;

- у току школске године оцењивање је описно и бројчано и врши се на основу праћења напредовања ученика у савлађивању школског програма, а на основу исхода и стандарда постигнућа;

-ученик који на крају школске године има прелазне оцене из сваког наставног предмета прелази у наредни разред;

-у школама које остварују алтернативни или међународни програм ученик се оцењује у складу са програмом који се остварује;

-ученицима са инвалидитетом настава физичког васпитања се прилагођава у складу са могућностима и врстом инвалидитета.

Испити

Новине које доноси Закон о изменама и допунама, а односе се на испите, прописне су чл. 42.-49.

Као и до сада ученик полаже поправни испит у школи у којој стиче образовање и васпитање у августовском испитном року, а ученик завршног разреда у јунском и августовском року, с тим што се прописује новина да се за ученика, који полаже поправни испит у августовском испитном року, организује припремна настава.

Такође је новина да ученик завршног разреда који не положи поправни, завршни, односно матурски испит завршава започето образовање у истој школи у својству ванредног ученика полагањем испита, уз обавезу плаћања накнаде стварних трошкова које утврди школа.

Прописана новина је дужност школе да обезбеди тестирање ученичких постигнућа на националним као и међународним тестирањима на која се држава обавезала уговорима.

Новим одредбама прописано је да се средње образовање завршава полагањем испита на државном нивоу и то испитима: опште матуре, стручне и уметничке матуре, завршног испита средњег стручног образовања, специјалистичког и мајсторског испит.

Према новим одредбама општа матура се полаже у складу са програмом опште матуре, односно уметничка матура у складу са програмом уметничке матуре, који доноси министар по прибављеном мишљењу Националног просветног савета, односно стручна матура по прибављеном мишљењу Савета за стручно образовање и образовање одраслих (а не на њихов предлог као до сада).

Интересантно је поменути новине којима се уводи:

- „програм за стицање компетенција“, према коме кандидат има право, после завршеног трогодишњег средњег стручног образовања по дуалном моделу, на полагање стручне матуре или опште матуре уколико је савладао програм за стицање компетенција потребних према програму матуре, а које стиче најмање две године после завршеног средњег образовања;

- „програм интернационалне матуре“, који је према новим одредбама, међународно верификован, опште образовни до универзитетски програм који се остварује током средњег образовања најмање две године и

- „интернационална матура“, која се полаже у складу са прописаним програмом интернационалне матуре, а министар сваке друге године доноси листу програма интернационалне матуре по прибављеној анализи Завода за вредновање образовања и васпитања, с тим да ближе услове за остваривање програма интернационалне матуре прописује министар;

- право на полагање интернационалне матуре стиче ученик који је завршио четврти разред средње школе по интернационалном програму;

- после положене интернационалне матуре ученику се издаје јавна исправа о завршеном средњем образовању, која је изједначена са јавном исправом о општој матури.

Евиденција о ученику

Према одредбама Закона о изменама и допунама чл. 50. подаци о образовном статусу ученика су подаци о: својству редовног, односно ванредног ученика, уписаном подручју рада, трајању образовања и васпитања, образовном профилу и смеру, претходно завршеном програму образовања и васпитања односно нивоу образовања, језику на којем је завршен претходни ниво образовања и васпитања, матерњем језику, језику на којем се изводи образовно-васпитни рад, обавезним предметима и изборним програмима, организацији образовно-васпитног рада, индивидуалном образовном плану, страним језицима, факултативним предметима, секцијама за које се определио, допунској, додатној и припремној настави, учешћу на такмичењима, наградама, изостанцима, изреченим васпитним и васпитно-дисциплинским.

Казнене одредбе

Казнене одредбе којима се уређује новчана казна за прекршаје за директора, односно одговорно лице школе, ако супротно одредбама Закона обави испит, изда јавну исправу о завршеном школовању, не води на прописани начин или неуредно води прописану евиденцију, измењене су у делу којим се одређује најнижа висина новчане казне, односно износ од 5.000, 00 динара повећава се на износ од 25.000,00 динара (чл. 52. Закона о изменама и допунама).

Прелазне и завршне одредбе

Подзаконски акти за спровођење Закона о изменама и допунама, донеће се у року од годину године од дана његовог ступања на снагу, а до њиховог доношења примењују се прописи који су важиви до дана ступања на снагу овог Закона, ако нису у супротности са истим (чл. 55. Закона о изменама и допунама).

Терминолошка усклађеност

Важно је напоменути да је Законом о изменама и допунама, поред наведених измена и допуна, извршена и терминолошка усклађеност са одредбама новог ЗОСОВ-а, тако да су измењени термини: „старатељ“ у „законског заступника“, „мора да обезбеди“ у „обезбеђује“, „посебним“ способностима у „изузетним“ способностима, „наставни програм“ у „програм наставе и учења“, „репрезентативним синдикатима“ у „послодавацима“, после речи „наставним планом и програмом“ додају се речи „наставе и учења“, термин „прилагођеним стандардима“ у „прилагођеним и измењеним садржајима и исходима учења“, „позитивне“ оцене у „прелазне,“ оцене, термин „изборних предмета“ у „изборних програма“, термин „на предлог“ у термин „по прибављеном мишљењу“ и сл.

У Београду, децембар 2017.

аутор: Биљана Антић, дипл. правник